

Mnemonics to remember the conditions to allow לשון הרע לתועלת

ש	שיתכונן	Look into the matter and ascertain the truth
ה	תועלת [שיכון לתועלת]	Your intention must be to help/accomplish
י	יסבב [יכול לסבב באופן אחר]	There is no other way to accomplish the desired Result
ק	קן משקולת [שלא יגדיל העוולה]	Don't embellish or make out to be worse than it is
ה	הדין [שלא יצא היזק יותר מכפי הדין]	The punishment should not be greater than what he deserves
י	יראה [שיראה בעצמן]	You must see it yourself
פ	פלוני הוכחה [שיוכיח את פלוני מתחילה]	Rebuke the person first
ה		

א	אני ראיתי	You must see it yourself
ב	בודאי עוולה	Ascertain the truth
ג	גערה (תוכחה)	Rebuke the person first
ד	דיוק	Don't embellish or make worse
ה	התכוין לתועלת	Intentions must be for the positive purpose
ו	ואי אפשר באופן אחר	No other way to accomplish
ז	נזק	The punishment should not exceed what he deserves

לשבת כאן, כי מדברים לשון הרע, ועוב את האסיפה. ויותר לא השתתף באסיפות של אגו"י. "מדברים לשון הרע"... הסביר החזו"א: מה היה כאן ה'לשון הרע', הרי האסיפה היתה 'לתועלת' אלא, הנואם הזה קם ודיבר בדרך של התנצחות. רואים אתם מה שקרה בגלל כך וכך... היתה כאן מעין שמחה לאיד. אילו היה קם ואומר: רבותי, רחמנות, אירע מכשול, בואו ונתקן את העניין - זה היה 'לתועלת'! וגם בעניינינו, הדגים לנו החזו"א את השפה והסגנון כיצד עלינו לדבר עמהם ולהשפיע עליהם, מתוך רצון כנה ללמדם השקפה אמיתית ודעת תורה. (מפי בעל המעשה).

במצות כיבוד אב ואם

א] מספר הגר"ח וואלקין שליט"א: רבי דוד צבי זילברשטיין, היה חי בדחקות נוראה, והיתה תקופה שהיה קשה לו להחזיק את הוריו שהגיעו מלודז'. עקב כך היה בצער ופניו היו נפולות. יום אחד נסע ר' דוד צבי באוטובוס, ועלה שם ר' יעקב הלפרין ז"ל. תוך כדי שיחה עמו, שאלו ר' יעקב: מדוע פניך נפולות? מוכרח אתה לספר לי. ורד"צ השיבו: אין בידי כסף להחזיק את הוריי... ר' יעקב שאל מיד: כמה עולה ארוחה חמה כל יום? ורד"צ חישב ונקב סכום. אמר לו ר' יעקב: תראה. אני מוכן להחזיק את הוריי, אבל בתנאי שאני אקבל שכר המצוה! ר' דוד צבי, שהיה יהודי ירא וחרד, השיבו: ברצוני להתיישב בעניין.

הוא נסע מיד לחזו"א, הציע בפניו את כל העניין, ושאל כדת מה לעשות? השיבו רבינו: "מה השאלה, שתפסידו שכר המצוה? בשביל הורים צריך להיות מוכנים אפילו לקפוץ לגיהנום!" וחיך ואמר לו: להקב"ה יש מספיק בשבילך ובשביל ר' יעקב!

ב] שמענו מהגר"ר יעקב דוד איראם שליט"א: באלול תשי"א נחלה אבי ז"ל עד מאד, וקבלתי מברק מהבית בשוויץ, שאבוא תיכף הביתה. (היה זה באמצע השיעור בישיבה, והמברק הובא לידי ע"י הר"ר משה פורטמן). רצתי מיד אל החזו"א לשאול האם מחוייב אני ליסוע לביתי. הוא עמד אז לצאת מביתו, התעכב בפרוזדור, והצגתי את השאלה. רבינו נעמד והרהר כמה רגעים, ולפתע נענע בראשו לצדדין (מוסיף בעל המעשה: היתה לי אז הרגשה שהעניין כבר לאחר המעשה). אחר כך שאל אותי: מה אתם כבר

יהיה לו נזק שיאמרו שאינו בעל כשרון, האם צריך לחוש לזה או מותר לספר בשבחיו?

תשובה:

אחד הרפים ספר וכתב על החזו"א שבצעירותו הי' חלש בכשרונותיו רק התפלל לה' ונעשה בעל כשרון. אבא זצ"ל ראה זאת וכתב ע"ז שקר ולשה"ר, הרי שזה לשה"ר.

שאלה: הרי אבא לא הכיר את החזו"א בצעירותו ומנ"ל הא?

תשובה: הוא הכיר את האיש ולפי איך שהכירו, ראה שזה שקר.

נסעתי עם החזו"א להלוויה של הגה"צ ר"א דושניצר זצ"ל והחזו"א אמר עליו שמעולם לא אמר שקר ולא כעס. ומנ"ל הא, אלא לפי איך שהכירו ידע שהוא לא יגיד שקר. החזו"א אמר לי שכשנכנס אדם אליו ומדבר עמו חמש דקות, הרי הוא כבר מכירו.

שאלה:

יא. מהו גדר ת"ח שהמספר לשה"ר עליו נחשב כמבזה ת"ת, אם ת"ח של הרמ"א ביו"ד סימן רמ"ג או מי שמוחזק בת"ח?

תשובה:

הרי הענין משום בזיון, ואם נחשב לת"ח זה בזיון ת"ת.

שאלה:

יב. הח"ח פסק בכלל י' שאם אין המספר על גביה שקרתה מספר לתועלת - להציל הנגול, אסור לו לספר. וא"כ תמיד יתכן

שאלה:

ז. האם מותר למלמד להעביר דו"ח על הכתה שהיתה אצלו בשנה שעברה למלמד שמקבל את הכתה ללמדם?

תשובה:

יש בזה תועלת שידע איך לנהוג עמם ומותר. וראי' ממה שמספרת התורה על ישמעאל בתחילה והוא יהי' פרא אדם, ולמה סיפרה תורה זה בתחילה, כי צריך לידע איך לנהוג עמו.

שאלה:

ח. האם מותר לספר לשה"ר על אדם שאינו מקפיד שמדברים עליו?

תשובה:

מעיקר הדין מותר, אבל ללא תועלת לא ידבר, כמו שלא ידבר אפי' על גוי, כדי שלא יודגל לדבר לשה"ר.

אוצר החכמה

שאלה:

ט. האם מותר למלמד לספר לאבי הילד את כל הנעשה עמו, באופן שידע שלא יעשה האב לבנו כלום אפי' אם ידע שאינו מתנהג כראוי, וכן למשגיח או מג"ש?

תשובה:

מהיכן יודע, יתכן שכן תהי' תועלת, והם צריכין לידע מהנעשה עמו.

שאלה:

י. האם מותר לומר על אדם שמוחו חלוש ואעפ"כ הוא מתמיד בתורה, באופן שאולי

תשובה: כי ראה שזה פרוץ לכן הי' צורך לפרש הלכות אלו.

שאלה:

מז. הרגיל בסיפור לשה"ר, האם הוא נפסל לעדות לכל עדות שכתורה כדין רשע?

תשובה:

אם לא יודע חומרתו וחושב שמותר וכדו' - כשר. אבל אם יודע חומרתו והתרוהו - אפשר שפסול.

שאלה:

מז. האם מותר לומר על אברך בכולל שאין לו כסף או יש לחוש שמתאנה בכך?

תשובה:

זה לא גנאי.

שאלה:

יז. מה החילוק בין שי' החזו"א לשיטת הח"ח לענין קבלת לשה"ר?

תשובה:

לא ידוע לי.

שאלה:

יח. מה הדין בספק שזה יכול להביא תועלת לחבירו וא"כ יוצא שאם יחמיר ולא ידבר, הקל שלא הציל את חבירו?

תשובה:

מותר לספר גם בספק.

שתכנס למספר איזו פניה בלבו בסיפור הדבר, וא"כ לעולם או עכ"פ הרבה מאד פעמים לא יהיה שייך להציל את הניזק?

תשובה:

אם העיקר לתועלת סגו.

אח"ח 1234567

שאלה: מהו שזה לשם שניהם?

תשובה: בגמ' לצורכנו ולצרכה זה בעיא בגמ' (ב"מ דף ל').

שאלה:

יג. בתחילת הלאוין כתב הח"ח מהרמב"ם שלשון הרע חמור מרכילות, ובתחילת הל' רכילות כתב הח"ח שרכילות גורמת להרוג הרבה נפשות מישראל ועל לשה"ר לא כתב ענין כ"כ חמור?

תשובה: אוצר החכמה

גם לשה"ר הורגת נפשות, והח"ח כ"כ ברכילות כיון שזה קיל יותר צריך לחזק הדבר יותר.

שאלה:

יד. למה חמור והב"י לא דיברו מהל' לשה"ר כפי שהרמב"ם דיבר?

תשובה:

הדברים כ"כ פשוטים שלא ראו צורך להאריך בזה, גם ואהבת לרעך כמוך לא כתבו טוש"ע.

שאלה: אי זה כ"כ פשוט, איך הח"ח עשה שו"ע שלם ע"ז?

It's a friend but also b/c of other motives

